

Zgodnje opuščanje šole in učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami

Končno zbirno poročilo

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ZGODNJE OPUŠČANJE ŠOLE IN UČENCI Z INVALIDNOSTMI IN/ALI POSEBNIMI IZOBRAŽEVALNIMI POTREBAMI

Končno zbirno poročilo

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (Agencija) je neodvisna in samoupravna organizacija. Agencijo sofinancirajo ministrstva za izobraževanje v njenih državah članicah in Evropska komisija ter jo podpira Evropski parlament.

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Podpora Evropske komisije za pripravo te publikacije ne pomeni odobritve njene vsebine, ki odraža le stališča avtorjev, zato Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo navedenih podatkov.

Stališča, ki jih v tem dokumentu navajajo posamezniki, ne predstavljajo nujno uradnih stališč Agencije, njenih držav članic ali Komisije.

Urednik: Garry Squires

Dovoljena je objava izvlečkov iz tega dokumenta, pod pogojem, da je naveden jasen sklic na vir. To poročilo je treba v virih navesti, kot sledi: Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2017. *Zgodnje opuščanje šole in učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami: Končno zbirno poročilo.* (G. Squires, ur.). Odense, Danska

Z namenom zagotavljanja večje dostopnosti je to poročilo na voljo v 25 jezikih in v dostopni elektronski obliki na spletni strani Agencije: www.european-agency.org

To je prevod izvirnega besedila v angleščini. V primeru dvoma o točnosti podatkov v prevodu glejte izvirno angleško besedilo.

ISBN: 978-87-7110-685-5 (elektronska)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Sekretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Urad v Bruslju
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

VSEBINA

UVOD	5
OZADJE	6
UGOTOVITVE	6
Opredelitev in primerjava ZOŠ kot rezultata	6
Modeliranje ZOŠ kot procesa, ki vključuje kompleksen sklop vzajemno delujočih sil	9
Spremljanje in sistemi zgodnjega opozarjanja	13
PRIPOROČILA	15
REZULTATI PROJEKTA	18

UVOD

Zgodnje opuščanje šole (ZOŠ) je na splošno opredeljeno kot pojav mladih, ki opustijo formalno izobraževanje, preden dokončajo srednješolsko šolanje. Evropska unija (EU) si je zastavila cilj zmanjšanja ZOŠ na 10 % v vseh državah članicah do leta 2020.

V letih 2015 in 2016 je Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (Agencija) izvedla projekt o zgodnjem opuščanju šole. Prvi del projekta je vključeval pregled literature za proučevanje strokovno pregledanih raziskav, ki so bile izvedene v Evropi. Postalo je jasno, da je literatura, ki poroča o raziskavah v Evropi, redka. Sprejeta je bila odločitev za vključitev literature z vsega sveta, predvsem iz Združenih držav in Avstralije, kjer ima ZOŠ daljšo politično zgodovino ter so se mu poglobljeno posvečali. Literatura, ki povezuje ZOŠ z učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami (PIP), ni dobro razvita. Vendar je jasno, da so učenci z invalidnostmi/PIP še posebej izpostavljeni tveganju ZOŠ. To je vodilo do ustvarjanja prvega projektnega poročila, ki je opisalo potek pregleda literature in glavne ugotovitve (Evropska agencija, 2016).

Drugi del projekta je vključeval primerjavo politike EU z uveljavljeno literaturo. Drugo poročilo je raziskovalo obseg, v katerem politike EU odražajo dokaze, najdene v literaturi (Evropska agencija, 2017). V poročilu je bilo ugotovljeno, da je politika na splošno v skladu z ugotovitvami raziskav.

Pregled literature in načrtovanj v politiki je privedel do spajanja dveh pristopov. To je povzročilo razvoj modela, ki se lahko uporablja v državah članicah za razumevanje tega, kaj se v vsaki izmed njih dogaja. Prav tako se lahko uporablja lokalno, da pomaga oblikovalcem odločitev vključiti deležnike in razviti politike za zmanjševanje ZOŠ. Ta pristop premošča razlike v definicijah ZOŠ in invalidnostih/PIP. Omogoča, da se upošteva prenosljivost ugotovitev raziskav, ki bi lahko bile značilne za kraj, v katerem je bila raziskava izvedena.

To končno zbirno poročilo opisuje ključne dokaze in zamisli. Ponovno prikaže model za razmišljanje o ZOŠ, ki je bil razvit na podlagi prvih dveh poročil, skupaj z glavnimi priporočili za oblikovalce politike.¹

---

¹ Zaradi jedrnatosti to zbirno poročilo ne vključuje sklicevanj na osnovno literaturo, saj so obsežna. Prvotni dve poročili vključujeta popoln seznam literature in dokumentov o politiki (Evropska agencija, 2016; 2017).

OZADJE

Obstaja soglasje, da je dokončanje srednješolskega izobraževanja ključno za življenjske priložnosti, dobrobit, zdravje, zaposlitev in zmanjševanje tveganja družbene izključenosti posameznika. Stopnje dokončanja srednje šole se razlikujejo med državami članicami EU, pri čemer so stopnje ZOŠ v letu 2014 znašale od 4,4 % do 21,9 %. Zmanjševanje ZOŠ je bilo opredeljeno kot prednostno področje ukrepanja s ciljem, da se zmanjša na 10 % v vseh državah članicah do leta 2020. Obstaja nekaj dokazov o napredku pri doseganju tega cilja, pri čemer je povprečna vrednost padla s 14,3 % v letu 2009 na 11,1 % v letu 2015. Učenci z invalidnostmi/PIP se štejejo za ranljive za ZOŠ, kar predstavlja dodatne izzive za države članice. Odzivanje na učence z invalidnostmi/PIP in izboljšanje njihovih stopenj dokončanja šolanja bi bilo skladno s širšim ciljem UNESCOvega trajnostnega razvoja za izobraževanje (CTR 4) do leta 2030.

UGOTOVITVE

Projekt je uporabil obstoječo literaturo na področju ZOŠ in jo primerjal z dokumenti o politiki EU, da bi raziskal izzive, s katerimi se soočajo oblikovalci politike pri razvijanju ukrepov za zmanjševanje ZOŠ. Ugotovitve kažejo:

- težave pri strinjanju s skupnimi definicijami in njihovi uporabi;
- potrebo po tem, da se ZOŠ razume kot sklop procesov, ki potekajo v življenju učenca in ne kot rezultat;
- da lahko različne podskupine učencev doleti ZOŠ, vsaka pa je izpostavljena različnim tveganjem in dejavnikom zaščite;
- da so ukrepi, določeni v politiki, razdeljeni na tiste, ki so osredotočeni na preprečevanje, intervencijo ali kompenzacijo;
- da mora biti ukrepanje osredotočeno na različne ravni, med katere spada osredotočenost na izboljšavo šole, osredotočenost na udeležbo in motivacijo učencev ter osredotočenost na širše družbene vidike življenja učencev.

Ugotovitve so bile uporabljene za razvoj modela za obveščanje pri sprejemanju odločitev na ravni EU, nacionalni in lokalni ravni.

Opredelitev in primerjava ZOŠ kot rezultata

Pri merjenju in primerjavi ZOŠ med državami članicami ne manjka izzivov. V različnih državah lahko mladi zakonito opustijo formalno izobraževanje pri različni starosti od 14 do

18 let. Estêvão in Álvares (2014) razlikujeta med formalnimi in funkcionalnimi definicijami. Prve omenjene temeljijo na zakoniti starosti za opuščanje šole; druge veljajo tam, kjer se ZOŠ sklicuje na opuščanje šole brez ustreznih veščin in kvalifikacij za uspešno zaposlitev, ne glede na starost ob opustitvi. To omogoča različne možnosti za štetje ZOŠ:

- tisti, ki opustijo šolo, preden jim je zakonsko dovoljeno to storiti v določenih državah članicah;
- tisti, ki opustijo šolo brez ustreznih kvalifikacij za prehod v zaposlitev;
- tisti, ki ostanejo v šoli, dokler ne dosežejo starosti, potrebne za opustitev šole, vendar še vedno nimajo ustreznih kvalifikacij.

Na prvi pogled se zdijo učenci z invalidnostmi/PIP posebej dovzetni za opuščanje šole brez ustreznih kvalifikacij ne glede na starost ob opustitvi šolanja, poleg tega pa je tudi večja verjetnost, da bodo opredeljeni kot „mladi, ki niso zaposleni in se ne šolajo ali usposabljaajo“. Vendar je to odvisno od tega, katere skupine učencev vključuje kategorija z invalidnostmi/PIP. Nekatere države si invalidnosti/PIP razlagajo široko, kar vključuje učence, ki so podpovprečni, medtem ko je pri drugih državah izraz omejen na tiste z resnimi težavami. Očitno je tudi, da je za nekatere družbene skupine nesorazmerno verjetneje, da bodo opredeljeni, kot da imajo invalidnosti/PIP. Te vključujejo tiste iz manjšinskih etničnih ozadij, z nizkim socialnoekonomskim položajem ali iz prikrajšanih ozadij. To služi kot opomnik, da učenci z invalidnostmi/PIP niso homogena skupina in da imajo posebne učne in socialne potrebe.

Pri razmišljanju o tem, kaj pomeni „ustrezna kvalifikacija“ in kakšne vrste zaposlitve ali nadaljnjega izobraževanja so predvidene, je potrebna previdnost. Obstajajo nekateri dokazi o posebnih skupinah učencev z invalidnostmi/PIP, ki imajo privzete poti prehoda med srednješolskim izobraževanjem in posrednješolskim izobraževanjem, osredotočene na posebne kvalifikacije ne glede na zmožnosti ali težnje učencev. To vodi k temu, da opustijo izobraževanje brez ustreznih kvalifikacij za kasnejšo zaposlitev ali k temu, da prekinejo šolanje, preden dosežejo kvalifikacije. Več študij je ugotovilo, da je za učence z invalidnostmi/PIP prehod težavnejši kot za njihove vrstnike ter da to vodi k povečanemu tveganju ZOŠ ali nižjim ravnem kvalifikacij.

Definicija EU za ZOŠ, ki jo uporablja Eurostat, se tudi zdi funkcionalna, saj zahteva dokončanje srednješolske stopnje izobrazbe (Okvir 1).

Evropska unija opredeljuje osipnike kot ljudi v starosti od 18 do 24 let z nižjo sekundarno ali še nižjo izobrazbo, ki se ne izobražujejo ali usposablajo več.

Osipniki so potemtakem tisti, ki so zaključili samo predšolsko, osnovnošolsko, nižje sekundarno ali kratko srednješolsko izobraževanje, ki je trajalo manj kot 2 leti (Evropska komisija, 2011).

Okvir 1. Definicija Evropske unije, ki jo uporablja Eurostat

Definicija Eurostata je pragmatična rešitev za obravnavanje razlik pri merjenju ZOŠ v državah članicah tako, da se določi skupno merilo srednješolskega izobraževanja. Njena prednost je, da lahko posamezne države merijo vpliv katerega koli ukrepa, ki ga sprejmejo za zmanjševanje ZOŠ. Vendar nekatere države članice menijo, da ZOŠ označuje izstop iz izobraževanja pred dokončanjem srednješolskega izobraževanja, medtem ko za druge označuje opuščanje šole brez ustreznih kvalifikacij. Primerjava se še bolj zaplete, saj imajo različne države različne kvalifikacije ob koncu šole z različnimi deleži učencev, od katerih se pričakuje, da jih bodo dosegli. Leta 2003 so ministri Sveta EU za izobraževanje poudarili pomembnost potrebe po ustreznih kvalifikacijah za „zagotavljanje polne zaposlenosti in socialne kohezije“ (Svet Evropske Unije, 2003, str. 4). Prizadevanja za doseganje skupnega merila se zapletajo zaradi različnih uprav, ki za svoje namene raje uporabljajo različne definicije. Posledično vse države članice ne uporabljajo Eurostatove definicije.

Drug zaplet izhaja iz koncepta „ki se ne izobražujejo ali usposablajo več“. Podoben je „mladim, ki niso zaposleni in se ne šolajo ali usposablajo“, ki se uporablja v številnih državah članicah. Kljub temu, da lahko prihaja do prekrivanja med populacijo „mladih, ki

niso zaposleni in se ne šolajo ali usposablajo“ in ZOŠ, ne gre za popolnoma isto stvar. Kategorija „mladih, ki niso zaposleni in se ne šolajo ali usposablajo“ ima svoje definicijske težave in nekatere države imajo podrazdelke te kategorije.

Pri opredeljevanju ZOŠ v različnih državah članicah obstajajo jasne težave. Kljub temu splošnemu cilju zmanjšanja stopenj ZOŠ pri vseh učencih pomaga poskus, da bi imeli skupno merilo za določanje števila učencev, ki izkušajo ZOŠ. Opredelitev ZOŠ na ta način ga predstavlja kot rezultat; je merilo števila učencev, ki so opustili izobraževanje. Posledično definicija ne pojasnjuje razlogov opustitve. Razumevanje razlogov zgodnjega opuščanja izobraževanja lahko pomaga pri usmerjanju politike in sprejemanju ozaveščenih odločitev.

Podobno literatura uporablja različne izraze za sklicevanje na ZOŠ, kot so „osip“, „izrinjenje iz šole“, „umik iz šole“, „izpad“, „pojemanje“, „prenehanje“, „zapuščanje“, „zgodnji odhod“ in „nedokončanje“. Izrazi se uporabljajo na različne načine in nekateri avtorji jih uporabljajo za označevanje ZOŠ kot rezultata. Drugi avtorji izraze uporabljajo na način, ki kaže, da lahko med različnim podskupinami učencev prihaja do različnih procesov, ki po različnih poteh vodijo do ZOŠ. To pomeni, da je ZOŠ večplasten pojav, ki zahteva različne ukrepe za različne skupine učencev.

Modeliranje ZOŠ kot procesa, ki vključuje kompleksen sklop vzajemno delujočih sil

---

Če je ZOŠ rezultat različnih procesov, ki delujejo na različne načine za različne posameznike, potem se zdi verjetno, da nobeno posamezno ukrepanje ne bo vodilo do zmanjšanja ZOŠ. Namesto tega je potrebno upoštevati procese, ki vodijo do tega, da nekateri učenci uspešno dokončajo srednješolsko izobraževanje, drugi pa ne. Pristop, ki se je izkazal za koristnega pri razumevanju kompleksnosti, je uporaba analize polja moči, ki jo je pripravil Kurt Lewin (1943). Pri določenem posameznem učencu so v igri različne sile. Nekateri učenci potisnejo do želenega rezultata dokončanja srednješolskega izobraževanja; druge sile potisnejo v nasprotno smer in vodijo do ZOŠ. O silah, ki potiskajo proti ZOŠ, lahko razmišljamo kot o sklopu tveganj, ki delujejo na ravni šolske organizacije, učenca ali njegove situacije ali interakcije med učencem in šolo. Drugo poročilo je tematsko razvrstilo dejavnike tveganja okoli nabora tematik, da bi zagotovilo osredotočenost (za podrobnejše informacije o tveganjih glejte Prilogo 1 poročila Evropske agencije, 2017).

Na ravni šolske organizacije je to vključevalo: osredotočenost na šolsko disciplino, učitelje, učni načrt in šolo v okviru lokalne skupnosti. Kadar ta področja niso prava, je celoten

učinek tak, da šola deluje na način, ki vodi do izrinjenja učenca iz izobraževanja. Osnovni proces je poznan kot **izrinjenje iz šole**. Na ravni učenca ali njegove situacije med osredotočenosti spada: osredotočenost na finance, družino, zaposlitev, zdravje in vrstnike. To so običajno sile, ki potiskajo posameznika iz šole; ta proces je poznan kot **umik iz šole**. Osredotočenosti, ki odražajo interakcijo med učencem in šolo, odražajo tista tveganja, ki vodijo do tega, da učenec postopoma izpade iz izobraževanja. To je poznano kot **izpad**. Mednje spadajo: osredotočenost na akademski uspeh in motivacijo ter občutek pripadnosti pri osredotočenosti na šolo.

Spoznanje, da delujejo trije posebni procesi, z različnimi tveganji za različne posameznike, omogoča razvijanje ukrepov za zmanjševanje ZOŠ na treh glavnih področjih:

- tiste, ki vodijo do izboljšave šole;
- tiste, ki so povezani z izboljšanjem življenja učencev zunaj šole;
- tiste, ki so namenjeni izboljšanju akademskega uspeha učencev, motivacije in občutka pripadnosti šoli.

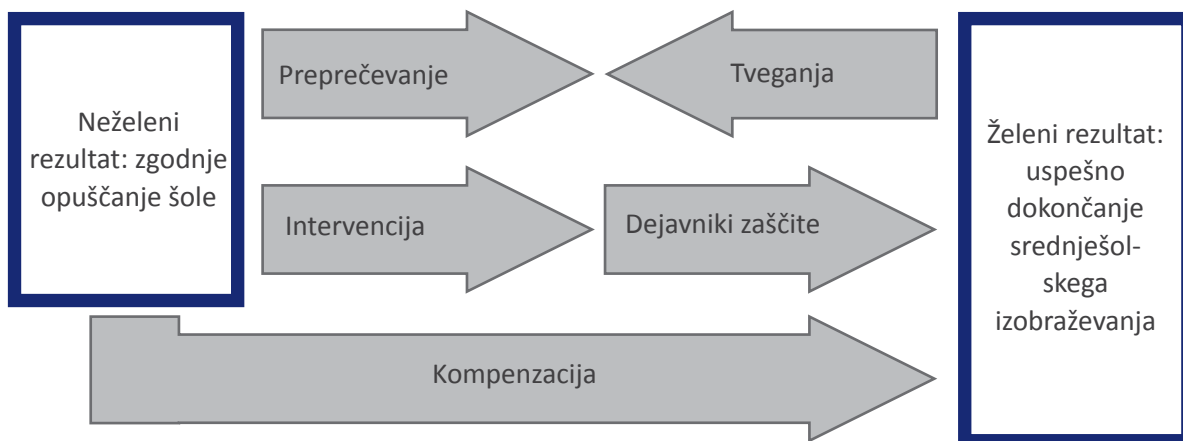
Kljub tem dejavnikom tveganja nekaterim učencem uspe. Zato mora obstajati sklop dejavnikov zaščite, ki delujejo v nasprotni smeri. Tako je na primer za nekatere učence z invalidnostmi/PIP to lahko inkluzivna etika šole, v kateri so med učitelji in učenci dobri odnosi; težišče učnega načrta, ki ustreza potrebam učencev; sodelovanje s starši, ki podpirajo šolo in pomagajo učence motivirati s spodbudo; in zadostni gospodarski viri za družino, ki učencem omogočajo, da nadaljujejo z izobraževanjem.

Za vsakega posameznega učenca je teoretično možno spremljati tveganja in dejavnike zaščite ter nato razumeti verjetnost ZOŠ. Na ravni populacije se zdi, da bo razumevanje tveganj in dejavnikov zaščite, ki so v igri, vodilo do ukrepov na različnih ravneh (nacionalni, šolski, družinski in ravni posameznika). V dokumentih politike EU, so vrste možnih ukrepov razvrščene kot preprečevanje, intervencija ali kompenzacija. Različni avtorji te izraze različno uporabljajo. V tem poročilu se razumejo, kot sledi:

- Preprečevanje se nanaša na pričakovanje tveganj in ukrepanje, preden se pojavijo.
- Intervencija sprejema, da tveganja še vedno obstajajo, vendar jih skuša premagati ali okrepiti dejavnike zaščite.
- Kompenzacija obravnava situacijo, ko se izobraževanje ni izteklo po načrtih, in omogoči novo priložnost za učenje ali izboljša možnosti za vseživljenjsko učenje.

Medsebojno vplivanje tveganj, dejavnikov zaščite, preprečevanja, intervencije in kompenzacije se lahko predstavi v modelu, ki se lahko uporabi lokalno ali nacionalno, da se začrtajo posebne sile, ki so v igri, in ukrepi za obravnavo ZOŠ. To je bilo predstavljeno v drugem poročilu in je prikazano tukaj kot Slika 1.

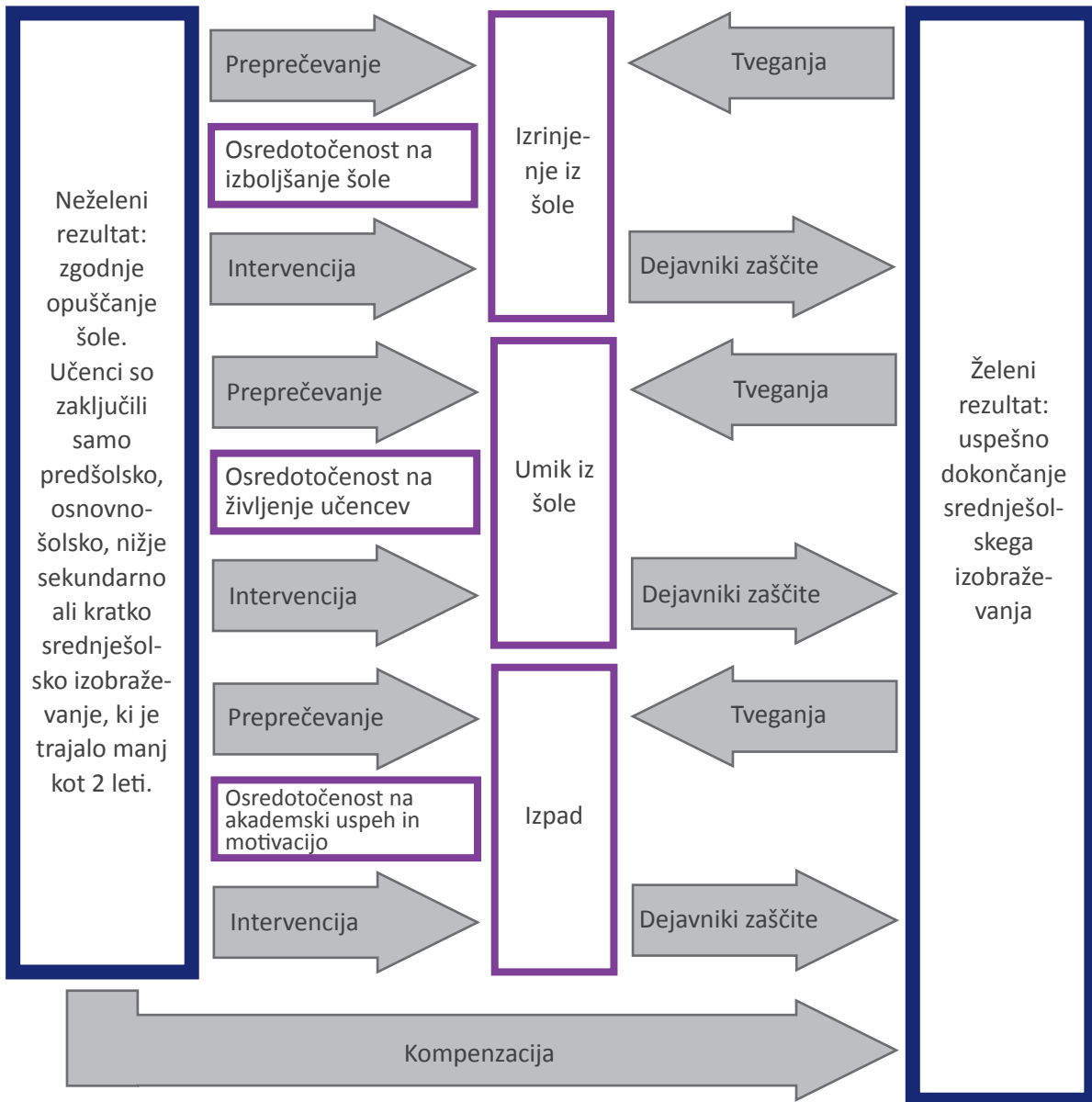

Slika 1. Sile, ki vodijo k ZOŠ in stran od njega (vir: Evropska agencija, 2017, str. 20)

Kot je bilo že pojasnjeno, so v igri različni procesi (izrinjena in umika iz šole ter izpada). Ti delujejo na različnih ravneh (šolske organizacije, učenca ali njegove situacije, interakcije med učencem in šolo). To pomeni, da se lahko model reproducira za vsak proces in raven.

Slika 2. Model sil in procesov, ki sodelujejo pri ZOŠ (vir: Evropska agencija, 2017, str. 22)

Model naj bi bil fleksibilen, saj vzpodbuja razmišljanje o treh glavnih procesih in povezanih tveganjih ter dejavnikih zaščite, povezanih z ravniyo politike, ki se upošteva (mednarodne,

nacionalne, lokalne ali šolske). To lahko vodi do sklopa prilagojenih ukrepov, ki imajo: širšo družbeno osredotočenost na vprašanja, ki vplivajo na življenja učencev; osredotočenost na izboljšavo šole; ali osredotočenost na posameznika, ki gradi na akademskem uspehu, večji motivaciji in boljši udeležbi v izobraževanju.

Čeprav model spodbuja razmišljanje o vsakem izmed treh procesov izrinjenja in umika iz šole ter izpada, to ne pomeni, da je posamezni učenec izpostavljen samo enemu procesu. To je v nasprotju s študijo Evropskega parlamenta (2011), ki poudarja posebne podskupine učencev. Možno je, da je učenec v svojem življenju in izobraževanju izpostavljen kompleksni interakciji vseh treh procesov (glejte primer v poročilu Evropske agencije, 2017, str. 23).

To zbirno poročilo podpira stališče Coffielda (1998), da se je pomembneje osredotočiti na ukrepe, povezane z intervencijo in preprečevanjem, kot na kompenzacijo. Vendar je razvitih nekaj impresivnih pristopov kompenzacije, kot je Youthreach na Irskem, za katerega se zdi, da obravnava potrebe učencev, ki so izpadli iz rednega šolanja. Drugi avtorji so mnenja, da kompenzacija verjetno lahko koristi učencem, ki so zgodaj opustili šolo zaradi umika iz šole, ki je bil posledica dogodkov v njihovem osebem življenju. Mednje lahko spadajo finančni in družinski razlogi, oskrba, odnosi ali starševske odgovornosti.

Spremljanje in sistemi zgodnjega opozarjanja

Oprelitev ZOŠ v smislu rezultatov olajša spremljanje v državah članicah. Omogoča razumevanje celotnega obsega problema ter ocenjevanje politik in ukrepov. To preprosto štetje daje slutiti, da ZOŠ v Evropi upada in se pomika proti cilju za leto 2020. Vendar pa imajo preprosti sistemi spremljanja omejeno vrednost ob upoštevanju kompleksnosti procesov, ki so podlaga za ZOŠ. Ne omogočajo namreč spremljanja različnih skupin učencev z invalidnostmi/PIP ali spremljanja v okviru različnih regij posamezne države. Svet Evropske unije se zavzema za razvijanje širokega nabora kazalnikov s petimi glavnimi uporabami za podatke:

- zgodnje odkrivanje učencev, ki so izpostavljeni tveganju ZOŠ;
- opredeljevanje kriterijev in kazalnikov izobrazbene prikrajšanosti;
- razumevanje razlogov za ZOŠ;
- uporaba podatkov na različnih političnih ravneh za usmerjanje in vodenje razvoja politike;
- zagotavljanje osnove za usmerjanje in podporo v šolah.

Sistemi zgodnjega opozarjanja so bili razviti za učence z invalidnostmi/PIP, ki so izpostavljeni tveganju ZOŠ, ter uvedeni v številna šolska okrožja v Združenih državah. Podobni sistemi se uporabljajo v Evropi. Ti sistemi na splošno vključujejo kognitivne in vedenjske ukrepe ter se osredotočajo na posamezne učence z možnostmi izboljšanja podpore in zmanjševanja učinka izpada. Vendar Slika 2 kaže, da je za ukrepe, ki so povezani s preprečevanjem in intervencijo, potreben širši sklop kazalnikov za pokrivanje različnih osredotočenosti, povezanih z različnimi tveganji in procesi izrinjenja in umika iz šole ter izpada. To bi lahko vodilo do sistemov spremljanja, ki črpajo iz:

- ukrepov dejavnikov na nacionalni ravni in ravni izobraževalnega sistema, kot so stopnje dokončanja šole, uspešnost skupin učencev z različnimi značilnostmi ozadja, vključno z invalidnostmi/PIP, stopnje družbene neenakosti ter stanje trga dela. Ti predstavljajo določeno podlago za širše ozadje učencev, tako kot različni kazalniki rezultatov izobraževanja.
- Ukrepov lokalne osredotočenosti in osredotočenosti na šolo, kot so šolska uspešnost posameznika, stopnje inkluzivnosti, odnosi med učitelji in učenci, kakovost poučevanja in učenja ter poti in izbire učnega načrta.
- Ukrepov osredotočenosti na posameznika, kot so tisti, ki merijo prisotnost, šolsko udeležbo, čustven vpliv, kognitivno zmožnost, dosežke, motivacijo, občutek pripadnosti, spremembe družinskih okoliščin ali okoliščin posameznika ter stališča in prizadevanja učencev.

PRIPOROČILA

Drugo poročilo (Evropska agencija, 2017) vključuje priporočila za oblikovalce politike. Tukaj so ponovno navedena:

1. Trenutna politična prizadevanja glede ZOŠ so obetavna. Prizadevanja za jasno opredelitev ZOŠ in vzpostavitev sistemov spremljanja (na nacionalni in lokalni ravni ter na ravni posameznika), ki ugotavljajo obseg problema in vplive katerih koli intervencij, in za definicije in kazalnike, ki bodo koristni pri transnacionalnih primerjavah, se zdijo koristni koraki. Ključna naloga za oblikovalce politike na nacionalni in evropski ravni je, da se ta prizadevanja razširijo tako, da imajo vse evropske države primerno podlago za razvijanje političnih intervencij.
2. Z razširitvijo pokrivanja trenutnih sistemov spremljanja obstaja močna potreba, da postanejo bolj občutljivi za resničnosti izobrazbene marginalizacije. Tukaj je ključnega

pomena, da se oddaljimo od enojnih definicij in posameznih kazalnikov. Upoštevati je treba tudi povezave med ZOŠ in drugimi oblikami suboptimalnih rezultatov izobraževanja, kompleksne procese, prek katerih se pojavlja ZOŠ, in številne načine, na katere različne skupine in posamezniki izkusijo ZOŠ.

To je možno, če si oblikovalci politik prizadevajo za razvoj bolj sofisticiranih sistemov spremljanja. Idealno bi sistemi beležili različne rezultate izobraževanja (dosežke, razvoj drugih izobrazbenih izkušenj, rezultate zaposlovanja itd.) in to počeli na ravni posameznega učenca ter bili zmožni povezati podatke o rezultatih z ozadji posameznikov in izobrazbenimi izkušnjami.

3. Sofisticirani sistemi spremljanja na nacionalni ravni so le del rešitve. Različne ravni izobraževalnih sistemov morajo imeti dobre informacije o tem, kaj se dogaja z učenci, za katere so odgovorni. Zlasti morajo šole vedeti, kaj se dogaja s posamezniki – s katerimi tveganji se soočajo, kakšne rezultate izobraževanja dosegajo in kako se odzivajo na intervencije. Zato morajo oblikovalci politike podpirati šole in druge systemske ravni pri vzpostavljanju in uporabi svojih sistemov spremljanja. V številnih šolah bodo potrebni podatki že na voljo, vendar razkropljeni na različnih mestih, dostop do njih pa bodo imeli različni učitelji in drugi strokovnjaki. Zato bi bila naloga predvsem povezovanje in podpiranje šol pri razumevanju, kako najbolje uporabiti podatke, ki jih že imajo.

4. Sistemi spremljanja imajo vrednost le, če so podlaga za učinkovite intervencije. Raziskovalni dokazi jasno kažejo, da morajo biti take intervencije raznovrstne. Zelo malo verjetno je, da bodo enojne intervencije, ki se izvedejo samo takrat, ko je tveganje ZOŠ veliko, zadostne za bistveno zmanjšanje števila ZOŠ ali povezovanje katerega koli zmanjševanja s smiselno izboljšavo rezultatov izobraževanja. Intervencije morajo potekati v vseh življenjskih obdobjih učencev, da sprejmejo vse vidike svojih izobrazbenih izkušenj, in preseči izobrazbeno okolje v smislu dejavnikov ozadja v družinah in družbah, zaradi katerih so učenci izpostavljeni tveganjem. Intervencije morajo biti vključene, ko tveganja postanejo očitna, vendar pa so potrebni tudi preventivni ukrepi, da do tveganj sploh ne pride.

Pojmovanje in razvrščanje teh intervencij sta glavna izziva za oblikovalce politike. Razviti model poskuša ponuditi temeljni okvir, v katerem se lahko razvijajo intervencije. Vendar pa je jasno, da številni vidiki politike izobraževanja – in širše družbene politike – sodelujejo v boju proti ZOŠ. Velik izziv predstavlja koordinacija različnih oddelkov ministrstev. Vendar ta izziv lahko zmanjšamo, če se politika za zmanjševanje ZOŠ razume

kot del širših političnih prizadevanj za izboljšanje rezultatov izobraževanja ter zmanjšanje izobrazbene neenakosti in marginalizacije. Zmanjševanje ZOŠ potem ni preprosto *zgolj še ena* prednostna naloga politike, ampak rezultat teh širših ukrepov politike.

Za oblikovalce politike je lahko še posebej koristno, da se središče njihovih prizadevanj usmeri stran od preprečevanja ZOŠ kot samostojnega rezultata, ki se meri v smislu kvalifikacij in/ali točk opuščanja, proti bolj funkcionalnemu razumevanju pojava. Z drugimi besedami, ključno vprašanje ni, koliko mladih opusti šolo pred neko bolj ali manj arbitrarno točko, temveč koliko jih to stori, preden so opremljeni za uspeh v svetu odraslih. To odpira bolj temeljna vprašanja o namenih izobraževanih sistemov in njihovi uspešnosti pri doseganju le-teh.

5. Tako kot morajo biti sistemi spremljanja vzpostavljeni na vseh ravneh izobraževalnih sistemov, morajo biti tudi učinkovite intervencije razporejene na vseh ravneh, tudi v šolah. Samostojne nacionalne pobude bodo verjetno dosegle relativno malo, če niso del prizadevanj za izboljšanje kakovosti in uspešnosti vseh ravni izobraževalnega sistema, ter lokalnih, šolskih in razrednih prizadevanj za zagotavljanje, da ima vsak učenec smiselne možnosti za uspeh. Ključna naloga za oblikovalce politike je potemtakem podpirati šole in druge systemske ravni pri izvajanju te naloge.

6. Baza dokazov o invalidnostih/PIP in ZOŠ je manj obsežna, kot bi si želeli. Kar pa je razvidno iz nje, je zelo usklajeno z dokazi iz rednega šolanja. Oblikovalci politike imajo prav, da razumejo učence z invalidnostmi/PIP kot skupino, ki je izpostavljena tveganjem, in da zagotovijo vzpostavitev ciljnih intervencij, da ta skupina ostane v izobraževanju. Vendar pa se tveganja za to skupino ne razlikujejo bistveno od tveganj za druge skupine, zato morajo biti vključena v redne intervencije in prakse, ne pa biti obravnavana kot popolnoma ločen in poseben primer. Kot je mogoče pričakovati od dokazov o ZOŠ na splošno, se zdi, da so kakovostne šole, ki se odzivajo na značilnosti posameznikov in zgodaj intervenirajo pri težavah posameznikov, ključne za zmanjševanje ZOŠ. Če se prakse teh šol razumejo kot značilno inkluzivne prakse, dokazi kažejo, da je razvoj inkluzivnega izobraževanja lahko pomemben način za boj proti ZOŠ med učenci z invalidnostmi/PIP.

REZULTATI PROJEKTA

Na spletni strani Agencije sta bili objavljeni dve poročili, ugotovitve pa so bile predstavljene na mednarodni konferenci za šolske psihologe.

- Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2016. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe [Zgodnje opuščanje šole in učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami: pregled raziskovalnih dokazov, ki se osredotočajo na Evropo]*. (A. Dyson in G. Squires, ur.). Odense, Danska

To poročilo navaja ugotovitve pregleda raziskovalnih dokazov o ZOŠ v Evropi, s posebnim poudarkom na mladih, za katere je bilo ugotovljeno, da imajo invalidnosti/PIP. Pregled se osredotoča predvsem na objavljena gradiva, ki se neposredno nanašajo na situacijo v eni ali več evropskih državah in ki so na voljo v angleščini. Vendar le maloštevilne raziskave izpolnjujejo te kriterije. Evropska literatura o raziskavah je bila zato po potrebi dopolnjena z literaturo iz drugih delov sveta.

- Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2017. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies? [Zgodnje opuščanje šole in učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami: v kolikšnem obsegu se raziskave odražajo v politikah Evropske unije?]* (G. Squires in A. Dyson, ur.). Odense, Danska

To poročilo povzema ključno literaturo o raziskavah učencev z invalidnostmi/PIP v zvezi s pojavom ZOŠ ter primerja svoje ugotovitve in implikacije s stališči v dokumentih o politiki EU. Pregled vodi do priporočil o tem, kako oblikovalci politike lahko rešijo vprašanje ZOŠ učinkoviteje, zlasti zato, ker vpliva na učence z invalidnostmi/PIP.

- Squires, G., 2017. *Early School Leaving and SEN: Understanding the literature and policy in Europe [Zgodnje opuščanje šole in PIP: razumevanje literature in politike v Evropi]*. Dokument je bil predstavljen na konferenci mednarodne zveze šolskih psihologov 2017 v Manchestru v Združenem kraljestvu, v soboto, 22. julija 2017

Razvoj modela za razumevanje procesov, ki vodijo do ZOŠ, je bil predstavljen na mednarodni konferenci šolskih psihologov. Bil je dobro sprejet, udeleženci pa so ga želeli uporabiti na šolski ravni.

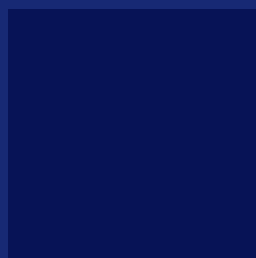

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Urad v Bruslju:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org